

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

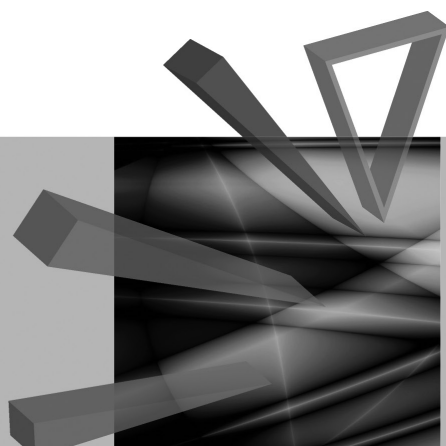
RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

315

Integracja i kryzysy na lokalnych i globalnych rynkach we współczesnym świecie

Tom 1

Redaktorzy naukowi

Jan Rymarczyk

Małgorzata Domiter

Wawrzyniec Michalczyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redakcja wydawnicza: Anna Grzybowska, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: K. Halina Kocur

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-400-4 (tom 1)

ISBN 978-83-7695-327-4 (całość)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk , Współpraca gospodarcza na pograniczu polsko-czeskim – aspekty przestrzenne i instytucjonalne.....	13
Marzena Adamczyk , Rola Rady Stabilności Finansowej w zapobieganiu kryzysom finansowym.....	24
Eric Ambukita , Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w województwie wielkopolskim	33
Anna Barwińska-Małajowicz , Absolwenci szkół wyższych w kontekście (nie)dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców. Analiza porównawcza na przykładzie wybranych regionów w Polsce i Niemczech	43
Zbigniew Bentyn , Kryzys polityczny i jego logistyczne konsekwencje dla międzynarodowej sieci dostaw	54
Zbigniew Binek , Minimalizacja kosztów wprowadzenia euro w Polsce – doświadczenia krajów wchodzących do Unii Europejskiej w 2004 roku oraz rozwiązania własne	64
Joanna Bogolębska , Doświadczenia gospodarki światowej ze stanami globalnych nierównowag płatniczych w kontekście ich kryzysogenności.....	74
Jarosław Brach , Pozycja polskich międzynarodowych drogowych przewoźników ładunków na europejskim rynku drogowego międzynarodowego transportu towarowego – przyczyny sukcesu	85
Magdalena Broszkiewicz , Kreowanie wartości dla akcjonariuszy jako instrument rozwoju i kształtowania atrakcyjności inwestycyjnej współczesnych rynków kapitałowych.....	105
Dominika Brzęczek-Nester , Pozycja konkurencyjna polskiego przetwórstwa przemysłowego w kontekście wyników handlu zagranicznego w latach 2006-2011	115
Katarzyna Brzozowska , Wpływ kryzysu finansowego na otoczenie regulacyjne biznesu we Włoszech	125
Katarzyna Bujan , <i>Cash pooling</i> jako instrument zarządzania płynnością finansową w transnarodowych korporacjach	135
Ignacy H. Chrzanowski , NAFTA jako alternatywna forma integracji gospodarczej. Z perspektywy krajów postkomunistycznych	144
Anna Chrzęściewska , Determinanty rozwoju bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Indiach.....	157
Anna Czech , Kryzysy energetyczne we współczesnym świecie	167
Wioletta Czemiel-Grzybowska , Źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw w Europie w warunkach kryzysu	175

Katarzyna Czerewacz-Filipowicz , Polityka antykryzysowa Federacji Rosyjskiej na obszarze Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej	184
Małgorzata Czermińska , Swobody rynku wewnętrznego oraz wspólna polityka konkurencji Unii Europejskiej a konkurencyjność przedsiębiorstw...	195
Małgorzata Domiter , Znaczenie globalnych reguł prowadzenia wymiany handlowej ze szczególnym uwzględnieniem KNU dla krajów rozwijających się	208
Jerzy Dudziński , Uwagi o działalności inwestorów finansowych na rynkach towarowych.....	223
Bartosz Fortuński , Czy energetyka światowa integruje się z założeniami polityki energetycznej Unii Europejskiej?.....	234
Elżbieta Golemska , Nowe metody zarządzania logistyką międzynarodową w procesie umiędzynarodawiania polskich przedsiębiorstw	244
Eugeniusz Gostomski , Proces tworzenia unii bankowej w krajach Eurolandu	256
Małgorzata Graćik-Zajackowski , <i>Fair trade</i> : szansa czy zagrożenie dla rozwoju krajów Południa?	267
Tomasz Gutowski , Bezpośrednie inwestycje zagraniczne jako główny sposób inwestowania korporacji transnarodowych w Polsce	277
Marcin Haberla, Sebastian Bobowski , Od uniwersytetu średniowiecznego do uniwersytetu trzeciej generacji	287
Rafał Hryniewiecki , Dyplomacja energetyczna – pomiędzy teorią a praktyką	298
Małgorzata Janicka , Liberalizacja przepływów kapitałowych wobec ewolucji międzynarodowego systemu walutowego	308
Anna H. Jankowiak , Japoński model komunikacji biznesowej a otwarcie japońskiej gospodarki na globalizację	319
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka , Zmiany na lokalnych rynkach pracy województwa podkarpackiego w aspekcie przeobrażeń trójsektorowej struktury zatrudnienia	327
Dorota Jarema , Odpowiedź ASEM na światowy kryzys finansowy	337
Bohdan Jeliński , Fundamentalne konsekwencje kryzysu gospodarki globalnej	346
Ewa Klima, Magdalena Rosińska-Bukowska , Kryzys finansowy 2008 – analiza percepcji kryzysu przez społeczeństwo europejskie	357
Barbara Klimas , Kryzys państwa opiekuńczego i trudności w ograniczaniu społecznych funkcji państwa	368
Artur Klimek , Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych z krajów wschodzących do Polski	378
Karolina Klupś , Przepływy bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Ukrainie oraz ukraińskich inwestycji zagranicznych w latach 2004-2013	388
Agnieszka Kłysik-Uryszek , Wpływ kryzysu na aktywność międzynarodową przedsiębiorstw polskich	400
Agnieszka Konopelko , Polityka Unii Europejskiej wobec krajów regionu Kaukazu Południowego w kontekście globalnego kryzysu finansowego ..	410

Radosław Koszewski , Wykorzystanie zbiorów rozmytych w selekcji kandydatów do aliansu	421
Patrycja Krawczyk , Wpływ kryzysu rynków finansowych i bankowych w XXI wieku na ocenę ratingową wybranych państw	429
Anetta Kuna-Marszałek , Budowa powiązań nauki z biznesem – przegląd badań.....	439
Jarosław Kuśpit , Efekty ekonomiczne Europejskiej Polityki Sąsiedztwa Unii Europejskiej wobec państw Europy Wschodniej w okresie kryzysu gospodarczego	450
Aleksandra Kuźmińska-Haberla , Kraj pochodzenia produktu we współczesnej gospodarce.....	459
Małgorzata Stefania Lewandowska, Tomasz Gołębiowski , Innowacyjność a konkurencyjność międzynarodowa polskich przedsiębiorstw przemysłowych. Wyniki badań.....	469
Marek Maciejewski , Wiarygodność kredytowa państw w obliczu kryzysu finansów publicznych	480
Agnieszka Majka , Zróżnicowanie atrakcyjności inwestycyjnej powiatów województwa podkarpackiego.....	493
Dominika Malchar-Michalska , Międzynarodowy handel zbożem w krajach o niskim dochodzie i deficycie żywnościowym w obliczu światowego wzrostu cen żywności w latach 2006-2011	502
Arkadiusz Malkowski , Rola zarządzania strategicznego w budowaniu konkurencyjnego regionu transgranicznego na przykładzie Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013	513
Arkadiusz Malkowski, Agnieszka Malkowska , Creating a competitive region on the example of Pomerania Euroregion	523
Witold Małachowski , Polityka antykryzysowa Niemiec a integracja europejska	533
Jakub Marszałek , Emisja obligacji zamiennych w warunkach światowego kryzysu finansowego	545
Grzegorz Mazur , Nowy kształt powszechnego systemu preferencji celnych Unii Europejskiej	555
Lidia Mesjasz , Doświadczenia historyczne w zakresie niewypłacalności państw – wnioski dla współczesnej polityki gospodarczej.....	566
Joanna Michalczyk , Główne przesłanki bezpieczeństwa żywnościowego Polski i próba jego pomiaru.....	577
Wawrzyniec Michalczyk , Znaczenie wymiany wewnątrzgałęziowej w polskim handlu zagranicznym towarami rolno-spożywczymi	592
Bartosz Michalski , Zaawansowanie technologiczne polskiego eksportu w pierwszej dekadzie XXI wieku	607

Tomasz Michałowski , Kryzys zadłużeniowy w strefie euro a trwałość relacji kursowej euro/frank CFA.....	619
Ewa Mińska-Struzik , Bariery rozwoju eksportu w polskich przedsiębiorstwach wysokiej techniki – wyniki badań własnych	630

Summaries

Franciszek Adameczuk , Economic cooperation in Polish-Czech border – spatial and institutional aspects.....	23
Marzena Adamczyk , The role of Financial Stability Board in preventing financial crises	32
Eric Ambukita , Foreign direct investment in Wielkopolska Voivodeship	42
Anna Barwińska-Małajowicz , High schools graduates in the context of (not) adjusting of educational offer to the employer expectations. Comparative analysis on the example of chosen regions in Poland and Germany	53
Zbigniew Bentyn , The political crisis and its logistic implications for international supply network	63
Zbigniew Binek , Minimizing the costs of introduction of euro in Poland – experience of countries entering the European Union in 2004 and own solutions.....	72
Joanna Bogolebska , The experience of global economy with global imbalances as a crisis-breeding element.....	84
Jarosław Brach , The position of Polish international road freight carriers on the European market of international road freight hauling – reasons behind the success	104
Magdalena Broszkiewicz , Creating value for shareholders as an instrument of growth and development of the investment attractiveness of modern capital markets.....	114
Dominika Brzęczek-Nester , Competitive position of Polish manufacturing in the context of foreign trade performance in the period 2006-2011	124
Katarzyna Brzozowska , The impact of financial crisis on the regulation environment in Italy	134
Katarzyna Bujan , <i>Cash pooling</i> as a tool for liquidity management in transnational corporations	143
Ignacy H. Chrzanowski , NAFTA as an alternative form of economic integration. From the perspective of the post-communist countries.....	156
Anna Chrzęściewska , Determinants of foreign direct investment development in India.....	166
Anna Czech , Energy crises in contemporary world.....	174
Wioletta Czemiel-Grzybowska , Sources of financing small and medium enterprises in Europe during the crisis	183
Katarzyna Czerewacz-Filipowicz , Anti-crisis policy of the Russian Federation in the area of the Eurasian Economic Community	194

Małgorzata Czermińska , Freedom of the internal market and the common EU competition policy and competitiveness of companies.....	207
Małgorzata Domiter , The importance of global trading rules with special regard to the Most Favoured Nation clause for developing countries.....	222
Jerzy Dudziński , Remarks on financial investors' engagement on commodity markets.....	233
Bartosz Fortuński , Is the global energy integrates with EU energy policy objectives?	243
Elżbieta Golemska , New methods of logistics management in the internationalization of Polish firms.....	255
Eugeniusz Gostomski , The process of creating the banking union in the eurozone	266
Małgorzata Grącik-Zajaczkowski , Fair trade: an opportunity or a threat for the development of the South?	276
Tomasz Gutowski , Foreign direct investments as the main way of transnational corporations' investments in Poland.....	286
Marcin Haberla, Sebastian Bobowski , From the medieval university to the university of the third generation.....	297
Rafał Hryniewiecki , Energy diplomacy – theoretical framework and practical applications	307
Małgorzata Janicka , The liberalization of capital flows in the presence of the evolution of the international monetary system.....	318
Anna H. Jankowiak , Japanese business communication model and the opening of the Japanese economy to the process of globalization	327
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka , Changes on the local labor markets of the Podkarpackie Voivodeship in terms of the transformation of the three-sector structure of employment.....	336
Dorota Jarema , ASEM response to the global financial crisis	345
Bohdan Jeliński , Main consequences of global economy crisis	356
Ewa Klima, Magdalena Rosińska-Bukowska , The crisis of 2008 – analysis of European society's perception of the phenomenon.....	367
Barbara Klimas , Crisis of the welfare state and difficulties in limiting the social functions of the state.....	377
Artur Klimek , Inflows of foreign direct investment from emerging economies to Poland.....	387
Karolina Klupś , Foreign direct investment in Ukraine and the Ukrainian foreign investment flows in the years 2004-2013	399
Agnieszka Kłysik-Uryszek , Impact of economic crisis on Polish outward FDI	409
Agnieszka Konopelko , The European Union policy towards the countries of the South Caucasus region in the context of the global financial crisis.....	420
Radosław Koszewski , The use of fuzzy sets in the selection of candidates to an alliance	428

Patrycja Krawczyk , Impact of the crisis on financial and banking markets in the 21 st century on the rating of selected countries.....	438
Anetta Kuna-Marszałek , Building cooperation between science and business – literature review	449
Jarosław Kuśpit , Economic effects of the European Neighborhood Policy of the European Union towards the countries of Eastern Europe during the economic crisis	458
Aleksandra Kuźmińska-Haberla , Country of origin of a product in the modern economy	468
Małgorzata Stefania Lewandowska, Tomasz Gołębiowski , Innovativeness and international competitiveness of Polish industry. Research outcomes	479
Marek Maciejewski , The reliability of the states in the face of public finance crisis	492
Agnieszka Majka , Diversification of investment attractiveness of counties in the Podkarpackie Voivodeship.....	501
Dominika Malchar-Michalska , International cereal trade in Low-Income Food-Deficit Countries in the context of the world food price surge 2006-2011 ..	512
Arkadiusz Malkowski , Strategic management in building the competitive region on the example of Cross-border Co-operation Operational Programme of the Republic of Poland and the Czech Republic 2007-2013....	522
Arkadiusz Malkowski, Agnieszka Malkowska , Budowa konkurencyjnego regionu na przykładzie Euroregionu Pomerania.....	532
Witold Malachowski , Anti-crisis policy of Germany and European integration	544
Jakub Marszałek , Convertible bonds issuance in the time of world financial crisis	554
Grzegorz Mazur , A new shape of the Generalised System of Preferences of the European Union	565
Lidia Mesjasz , State insolvency – historical experience and lessons for current economic policy.....	576
Joanna Michalczyk , Main determinants of Poland’s food security and an attempt of its measuring	591
Wawrzyniec Michalczyk , The importance of intra-industry exchange in Polish foreign trade in agri-food products	606
Bartosz Michalski , Technological advancement of Polish exports in the first decade of the 21 st century	618
Tomasz Michalowski , Debt crisis in the eurozone and the sustainability of the euro/CFA franc rate.....	629
Ewa Mińska-Struzik , Barriers for exporting activities in Polish high-tech enterprises – own study results	640

Agnieszka Konopelko

Politechnika Białostocka

POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ WOBEC KRAJÓW REGIONU KAUKAZU POŁUDNIOWEGO W KONTEKŚCIE GLOBALNEGO KRYZYSU FINANSOWEGO¹

Streszczenie: Polityka Unii Europejskiej wobec krajów Kaukazu Południowego jest przykładem braku spójnej długofalowej koncepcji jej członków wobec krajów obszaru postradzieckiego. Jak dotąd, UE nie wypracowała żadnej wieloletniej kompleksowej strategii wobec regionu Kaukazu Południowego. Cele i założenia Europejskiej Polityki Sąsiedztwa i Partnerstwa Wschodniego nie zostały zaprojektowane w kontekście globalnego kryzysu gospodarczego. Dotychczasowe unijne wsparcie w ramach PW opiera się głównie na pomocy sektorowej (integracja funkcjonalna, a nie instytucjonalna). Podczas gdy UE oferuje krajom wschodniego sąsiedztwa obietnice i nie do końca określone perspektywy, Rosja proponuje konkretne korzyści. W okresie kryzysu finansowego uzyskała ona dominację inwestycyjną w sektorze energetycznym i w infrastrukturze.

Słowa kluczowe: Kaukaz Południowy, globalny kryzys finansowy, Partnerstwo Wschodnie.

1. Wstęp

Polityka Unii Europejskiej wobec krajów Kaukazu Południowego jest przykładem braku spójnej długofalowej koncepcji jej członków wobec krajów obszaru postradzieckiego. Wynika to między innymi z takich przyczyn, jak: brak zdecydowanego wsparcia przez niektóre kraje Europy Zachodniej polsko-szwedzkiej inicjatywy Partnerstwa Wschodniego – PW (*Eastern Partnership*), brak strategii energetycznej wobec regionu, brak określenia długookresowych perspektyw rozszerzenia UE. Przeszkodą jest również brak skutecznych instrumentów umożliwiających rozwiązanie „zamrożonych” konfliktów istniejących w regionie. Strategia Unii Europejskiej czy raczej koncepcje programowe Europejskiej Polityki Sąsiedztwa – EPS (*European Neighbourhood Policy*) oraz Partnerstwa Wschodniego wobec Kaukazu Południowego nie są również przygotowane na ewentualne negatywne skutki kryzy-

---

¹ Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji DEC-2011/03/B/HS4/05/930.

sów gospodarczych. Ponadto przez wiele lat istniały obawy, czy większego zaangażowania UE w regionie Południowego Kaukazu nie postrzegano by raczej jako konkurencji i konfrontacji z Rosją niż jako szansy na współpracę.

Dotychczas Unia Europejska nie wypracowała żadnej wieloletniej kompleksowej strategii wobec regionu Kaukazu Południowego. Przykładowo taki dokument został przyjęty w 2007 r. wobec regionu Azji Centralnej (*European Union and Central Asia: Strategy for a New Partnership*). W dniu 11 stycznia 2010 r. Komisja ds. Zagranicznych Parlamentu Europejskiego opublikowała jedynie projekt raportu na temat strategii Unii Europejskiej dla Kaukazu Południowego – *EU Strategy for the South Caucasus*. W dokumencie tym po raz kolejny podkreślono, że warunkiem demokratyzacji krajów Kaukazu Południowego, poprawienia standardów życia oraz makroregionalnych szans rozwojowych jest zagwarantowanie pokoju, bezpieczeństwa i stabilności w regionie. Wiąże się to z koniecznością większego zaangażowania politycznego Unii Europejskiej w rozwiązanie konfliktów w regionie. Zdaniem UE obecne *status quo* jest nie do zaakceptowania. Ponadto należy ograniczyć politykę rywalizacji podmiotów zewnętrznych na obszarze Kaukazu Południowego. Jeśli chodzi o współpracę w zakresie gospodarki, transportu, energii i ochrony środowiska, UE podkreśla konieczność budowania kapitału ludzkiego w regionie oraz lokowania długoterminowych inwestycji. Uwzględniając skutki kryzysu ekonomicznego, UE powinna kontynuować wsparcie rozwoju ekonomicznego, handlu i inwestycji w regionie oraz zmierzać do podpisania umów o utworzeniu strefy wolnego handlu oraz umów o ułatwieniach wizowych².

Z kolei w lipcu 2012 r. ministrowie spraw zagranicznych Polski, Szwecji, Hiszpanii i Włoch ogłosili rozpoczęcie prac nad Europejską Strategią Globalną, której celem ma być opracowanie strategii polityki zewnętrznej Unii Europejskiej. Raport końcowy z prac nad strategią ma być przedstawiony w maju 2013 roku w Brukseli³.

2. Europejska Polityka Sąsiedztwa i Partnerstwo Wschodnie. Drugie otwarcie

Cele i założenia EPS i PW nie zostały zaprojektowane w kontekście globalnego kryzysu gospodarczego. Podobnie nowe programy finansowane w latach 2011-2013 w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa – EISP (*European Neighbourhood and Partnership Instrument*) nie zmieniły celów współpracy UE i jej wschodnich sąsiadów. Z drugiej strony biorą one pod uwagę zacieśnianie kontaktów pomiędzy UE i niektórymi krajami wschodniego sąsiedztwa ze względu na wojnę rosyjsko-gruzińską, ukraińsko-rosyjski konflikt gazowy czy dodatkową pulę środków z programu PW. Dotychczasowe działania inicjatywy PW zostały uzupełnione

---

² *EU Strategy for the South Caucasus*, European Parliament, Committee on Foreign Affairs, 2009/2216(INI).

³ Ministerstwo Spraw Zagranicznych, <http://www.msz.gov.pl>, 15.03.2013.

o nowe komponenty, m.in. rozwój instytucjonalny przez usprawnienie administracji. Multilateralny regionalny projekt na Wschodzie obejmuje również wdrażanie Synergii Czarnomorskiej (*Black Sea Synergy*)⁴, Wymiaru Północnego (*Northern Dimension*)⁵ oraz Inicjatywy Baku (*Baku Initiative*)⁶. W latach 2011-2013 kraje sąsiedzkie mają otrzymać łącznie 5,7 mld euro⁷.

W okresie finansowym 2010-2013 Komisja Europejska przeznaczyła na potrzeby Partnerstwa Wschodniego 600 mln euro, uwzględniając nową pulę 350 mln euro. Powyższe kwoty zostały przeznaczone na następujące cele: *Comprehensive Institution Building Programmes* (173 mln euro) – skierowane na wspieranie reform instytucjonalnych w krajach partnerskich, *Pilot Regional Development Programmes* (75 mln euro) – przeznaczone na wyrównywanie różnic społecznych i ekonomicznych w krajach partnerskich oraz wdrażanie wielowymiarowego aspektu Partnerstwa Wschodniego w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa 2010-2013 (350 mln euro). Według Komisji Europejskiej, w latach 2010-2013 łączna alokacja dla krajów Partnerstwa Wschodniego osiągnie 1,9 mld euro ze środków EISP, z zaznaczeniem, że bilateralne koperty dla poszczególnych krajów będą przeznaczone na wdrażanie celów PW⁸.

W okresie finansowym 2011-2013 Armenia ma otrzymać kwotę 157,3 mln euro w ramach EISP, w tym: 30-35% na reformy instytucjonalne i dobre zarządzanie, 20-25% na handel i inwestycje oraz 40-45% na reformy społeczno-ekonomiczne i zrównoważony rozwój⁹.

Z kolei Azerbejdżan w latach 2011-2013 ma otrzymać kwotę 122,5 mln euro w ramach EISP, w tym: 25-30% na reformy instytucjonalne i dobre zarządzanie, 35-40% na handel, inwestycje, reformy społeczno-ekonomiczne i zrównoważony rozwój oraz 30-35% na wdrażanie umowy o partnerstwie i współpracy (*Partnership and Cooperation Agreement*) i planu działań (*Action Plan*), w tym na energetykę, mobilność i bezpieczeństwo¹⁰.

---

⁴ *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Black Sea Synergy – A New Regional Cooperation Initiative*, Brussels, 11.04.2007 COM (2007) 160, http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com07_160_pl.pdf, 25.11.2010.

⁵ *Northern Dimension partnerships in Public Health and Social Well-being*, http://www.ndphs.org/?about_ndphs, 25.11.2010.

⁶ European Commission Directorate General Energy and Transport, http://ec.europa.eu/dgs/energy_transport/international/regional/caspian/energy_en.htm, 25.11.2010.

⁷ B. Wojna, *Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa: nowe programy na lata 2011-2013*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Bulletin of 12 March 2010, no. 42 (650).

⁸ *Vademecum on Financing in the Frame of the Eastern Partnership*, European Commission External Relations Directorate General Directorate European Neighbourhood Policy, 24 September 2010, ENPI Info Centre, http://www.enpi-info.eu/maineast.php?id=20433&id_type=1, 10.03.2012.

⁹ *European Neighbourhood and Partnership Instrument. Armenia. National Indicative Programme 2011-2013*, European Commission, External Relations Directorate General 2010.

¹⁰ *European Neighbourhood and Partnership Instrument. Azerbaijan. National Indicative Programme 2011-2013*, European Commission, External Relations Directorate General 2010.

Natomiast Gruzja otrzyma w perspektywie finansowej 2011-2013 kwotę 180,29 mln euro w ramach EISP, w tym: 25-35% na reformy instytucjonalne i dobre zarządzanie, 15-25% na handel i inwestycje, 35-45% na rozwój regionalny, reformy społeczno-ekonomiczne i zrównoważony rozwój oraz 5-10% na pokojowe rozwiązanie konfliktu z Rosją¹¹.

W deklaracji końcowej szczytu Partnerstwa Wschodniego organizowanego we wrześniu 2011 r. w Warszawie potwierdzono dążenia do zawarcia umów o utworzeniu stref wolnego handlu z krajami wschodniego sąsiedztwa (*Deep Comprehensive Free Trade Areas*), tym bardziej że corocznie notuje się wzrost wymiany handlowej tych krajów z UE. Przemianom ekonomicznym muszą towarzyszyć reformy w zakresie budowy instytucji demokratycznych oraz tworzenia społeczeństwa obywatelskiego. Szczególnie pozytywnie odniesiono się do wdrożenia umów o ułatwieniach wizowych i readmisji w stosunku do obywateli Gruzji. Wydaje się to istotne w kontekście skutków kryzysu finansowego¹².

Kolejny szczyt Partnerstwa Wschodniego odbędzie się jesienią 2013 r. w Wilnie. Jednak głównym tematem rozmów będzie kwestia podpisania umowy stowarzyszeniowej z Ukrainą.

3. Weryfikacja koncepcji w obliczu globalnego kryzysu gospodarczego

Kryzys finansowy, który rozpoczął się w USA, zauważalny jest na całym globie. Światowy kryzys ekonomiczny przystopował również wzrost w krajach byłego ZSRR. Pomimo poprawy niektórych wskaźników makroekonomicznych, kryzys osłabił stabilność polityczną, gospodarczą i polityczną w regionie. Niestabilność ta wynika przede wszystkim z wysokiego deficytu budżetowego oraz braku koordynacji polityki cenowej z siłą nabywczą ludności i możliwościami rynku. Ciągłe zauważalne są wysoka inflacja oraz kryzys w bankowości. Pogłębia się stagnacja w sektorze przemysłowym oraz spadek poziomu wzrostu PKB. Pierwsza fala kryzysu finansowego na świecie w latach 2008-2009 dotknęła również kraje regionu Kaukazu Południowego. Skutki kryzysu w poszczególnych krajach zależą od specyfiki rozwoju branży oraz poziomu zmian na rynku. Większość z nich, powiązana ekonomicznie z Rosją, odczuła spadek popytu rosyjskiego. Ponadto spadł wolumen wpływów z wpłat migrantów pracujących za granicą, głównie w Rosji. Również widoczny był spadek poziomu inwestycji zagranicznych w tych krajach, głównie w Gruzji, oraz spadek zysków z przetwórstwa ropy naftowej. Problem polega na tym, że gospodarki tych krajów są zbyt słabe (mając np. ograniczone rezerwy walu-

¹¹ *European Neighbourhood and Partnership Instrument. Georgia. National Indicative Programme 2011-2013*, European Commission, External Relations Directorate General 2010.

¹² *Joint Declaration of the Warsaw Eastern Partnership Summit*, Warsaw, 29-30 September 2011, Council of the European Union, 14983/11. PRESSE 341.

Tabela 1. Wybrane wskaźniki makroekonomiczne w krajach Kaukazu Południowego (lata 2007-2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Armenia					
PKB (w mld dol.)	9,18	11,9	8,7	9,4	10,2
PKB (zmiana w %)	13,7	6,8	-14,4	2,6	4,5
Inflacja (w %)	4,5	9,1	3,5	7,2	7,6
Wpływy z wpłat migrantów zagranicznych (w mln dol.)	846	1 052	762	990	1 993
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (w mln dol.)	2 485,8	3 520,9	3 587,7	4 338	5 231
Azerbejdżan					
PKB (w mld dol.)	33,05	46,25	43,2	51,9	63,6
PKB (zmiana w %)	24,7	10,8	9,3	5,0	0,1
Inflacja (w %)	16,7	20,8	1,5	5,7	7,9
Wpływy z wpłat migrantów zagranicznych (w mln dol.)	1 267	1 518	1 254	1 410	1 893
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (w mld dol.)	6,6	6,8	5,4	8,2	8,6
Gruzja					
PKB (w mld dol.)	10,2	12,8	10,8	11,7	14,4
PKB (zmiana w %)	12,3	2,3	-3,8	6,4	7,2
Inflacja (w %)	11,0	5,5	3,0	11,2	2,0
Wpływy z wpłat migrantów zagranicznych (w mln dol.)	883	1 065	1 111	1 183	1 536
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (w mln dol.)	2 014	1 564	658,4	814,5	980,6

Źródło: Ministerstwo Gospodarki, <http://www.mg.gov.pl>. MFW, <http://imf.org>, 17.03.2013.

towe, słabo rozwinięte rynki kapitałowe), aby samodzielnie odzyskać równowagę ekonomiczną¹³.

Region Morza Czarnego (w skład którego wchodzi również kraje Kaukazu Południowego) jest istotny dla Unii Europejskiej. Region ten jest pomostem pomiędzy UE i Azją. Jego geostrategiczne znaczenie, zwłaszcza ze względu na zasoby energetyczne, jest coraz większe. Celem strategii wobec regionu Morza Czarnego jest praktyczna współpraca, która przyniesie korzyści dla ludności regionu. Według analityków UE, współpraca bilateralna pozostanie kluczowa dla wzajemnych relacji. Ważne też jest przeniesienie wielu doświadczeń unijnych w zakresie współpracy multilateralnej czy bilateralnej do współpracy z tym regionem¹⁴.

¹³ N. Popescu, A. Wilson, *Polityka Unii Europejskiej i Rosji wobec wspólnych sąsiadów*, Europejska Rada Spraw Zagranicznych, Fundacja im. Stefana Batorego, Londyn-Warszawa 2010, s. 35-37.

¹⁴ *Cooperation and geopolitics in the Black Sea: prospects and challenges*, European Policy Centre Report 05.09.2012, http://www.epc.eu/events_rep_details.php?cat_id=6&pub_id=2908&year=2012, 24.11.2012.

Parlament Europejski w Rezolucji z dnia 20 stycznia 2011 r. w sprawie strategii UE na rzecz regionu Morza Czarnego stwierdził, że „światowy kryzys finansowy miał poważne skutki dla regionu Morza Czarnego, przerywając zarówno okres, w którym wzrost gospodarczy wynosił średnio 6% rocznie, jak i napływ kapitału zagranicznego niezbędny dla dalszego rozwoju gospodarczego państw regionu Morza Czarnego, co spowodowało, że system finansowy tego regionu znalazł się w wyjątkowo trudnej sytuacji”. Parlament Europejski podkreślił, że „należy szukać wyjścia z tej sytuacji poprzez wzmocnienie przepisów finansowych i bankowych, poprawę wiarygodności i przejrzystości podatkowej, zwalczanie oszust podatkowych, uchylania się od podatków i korupcji, zacieśnienie współpracy regionalnej i poprawę koordynacji między organizacjami regionalnymi”¹⁵.

Zdaniem niektórych komentatorów kryzys ekonomiczny może spowodować wzrost nacjonalizmu i protekcjonizmu po obu stronach granicy z Unią Europejską, co może szkodzić integracji ekonomicznej. W dobie kryzysu państwa członkowskie UE są mniej otwarte na pracowników i imigrantów ze Wschodu. Zatem koncepcja głębszej integracji i stopniowego włączania krajów partnerskich może odejść na dalszy plan. Poza tym z powodu kryzysu pomoc finansowa UE dla krajów partnerskich jest również ograniczona i koncentruje się głównie na wsparciu dobrego zarządzania (*soft power*), natomiast UE nie korzysta z innych instrumentów, tak jak np. Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW), który udziela wielomiliardowych pożyczek. Kolejnym podnoszonym problemem jest słaba pozycja głównych zwolenników Partnerstwa Wschodniego i dalszego rozszerzenia UE, czyli środkowoeuropejskich krajów członkowskich UE. W UE ścierają się różnorodne interesy i wydaje się, że tylko inicjatywy popierane przez silne lobby „starych” członków Unii spowodują zainteresowanie Brukseli i przyniosą konkretne, efektywne działania. Zdaniem prezydenta Mołdowy kwota kilkuset milionów, którą oferuje UE w ramach PW, w porównaniu z kwotą 7,5 mld dol., którą proponuje Rosja krajom wschodniej Europy, jest kroplą w morzu. Unia Europejska nie może konkurować z MFW, ale może uruchomić specjalny fundusz skierowany do partnerów najsilniej dotkniętych skutkami kryzysu ekonomicznego. Mogłaby też przyspieszyć płatności grantów w ramach Partnerstwa Wschodniego. Dotychczasowe wsparcie Gruzji polega bowiem na pomocy finansowej UE głównie z funduszu powojennej odbudowy (500 mln dol.)¹⁶.

W dokumencie przygotowanym przez polskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych – „Priorytety polskiej polityki zagranicznej 2012-2016”, stwierdzono, że „UE powinna kontynuować proces rozszerzenia. Kryzys gospodarczy czy krótkowzroczny protekcjonizm nie powinny stanowić pretekstu do jego zamrażania. Zjednoczona Europa w oczach wielu obywateli państw aspirujących do członkostwa jest bodźcem

¹⁵ *Strategia UE dla Morza Czarnego*. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 20.01.2011 r. w sprawie strategii UE na rzecz regionu Morza Czarnego (2010/2087(INI)), P7_TA(2011)0025.

¹⁶ T. Valasek, *Economic crisis and the 'eastern partnership'*, Centre for European Reform, <http://centreforeuropeanreform.blogspot.com/2009/03/economic-crisis-and-eastern-partnership.html>, 20.03.2012.

do wprowadzania trudnych i niepopularnych reform. Proces integracji europejskiej sprzyja też rozszerzeniu sfery stabilności w Europie i jej otoczeniu, a zatem wzmacnia bezpieczeństwo europejskie¹⁷.

Dotychczasowe unijne wsparcie w ramach Partnerstwa Wschodniego opiera się głównie na pomocy sektorowej. Podczas spotkania nieformalnej Informacyjnej i Koordynacyjnej Grupy Partnerstwa Wschodniego Štefan Füle, komisarz Unii Europejskiej ds. rozszerzenia i polityki sąsiedztwa, zapowiedział, że Komisja Europejska zaproponowała nowy Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa ze zwiększonym budżetem na kolejny okres programowy, czyli na lata 2014-2020. W warunkach politycznej i ekonomicznej integracji oraz współpracy sektorowej ma on sprzyjać dalszemu zaawansowaniu w negocjacjach nad: porozumieniami stowarzyszeniowymi, uwzględniając strefy wolnego handlu (*Deep and Comprehensive Free Trade Areas*) z Armenią, Azerbejdżanem i Gruzją, umowami o ułatwieniach wizowych (*Visa Readmission and Facilitation Agreements*) z Armenią i Azerbejdżanem, współpracą sektorową w celu ułatwienia wymiany handlowej, zwiększeniem społeczno-gospodarczego wzrostu w krajach partnerskich i dalszym rozwojem wielowymiarowego aspektu PW¹⁸.

4. Podsumowanie

Kraje Europy Zachodniej nie do końca dostrzegają istotność zacieśnienia kontaktów z krajami Partnerstwa Wschodniego, koncentrując się na innych sprawach, jak: kryzys gospodarczy wewnątrz UE czy demokratyzacja krajów Afryki Północnej. Kraje wschodniego sąsiedztwa również odczuły skutki kryzysu gospodarczego. Gospodarki regionu Kaukazu Południowego są otwarte, ale niezbyt zintegrowane z gospodarką światową. Najsilniej skutki kryzysu odczuły kraje o niższych dochodach, czyli Armenia i Gruzja. O ile Gruzja korzysta z finansowego wsparcia powojennego funduszu stabilizacyjnego, o tyle w przypadku Armenii spadek eksportu, załamanie sektora budowlanego i załamanie krajowej waluty spowodowały, że musi ona liczyć głównie na napływ inwestycji zagranicznych. Azerbejdżan jako kraj eksportujący surowce energetyczne łagodniej przechodzi kolejne fale kryzysu, aczkolwiek widoczny jest spadek wpływów z eksportu. Nie sposób nie zgodzić się ze zdaniem Sławomira Dębskiego, dyrektora Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych, że „region ten potrzebuje wzmocnienia swych związków z UE. Kryzys gospodarczy nie może więc być wymówką dla bezczynności Unii. Wręcz przeciwnie, sprawia, że tym pilniejsze jest jej zaangażowanie w Europie Wschodniej w wymiarze finansowym – w postaci pomocy dla rynków przeżywających problemy – i politycznym...

¹⁷ *Priorytety polskiej polityki zagranicznej 2012-2016*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Warszawa, marzec 2012.

¹⁸ Remarks of Commissioner Štefan Füle at the third meeting of the informal Information and Coordination Group of the Eastern Partnership (EaP) in Brussels, European Commission, MEMO/12/837.

Dzisiaj pomoc Unii będzie kosztowała znacznie mniej niż ewentualne konsekwencje upadku choćby jednego z tych państw, który uderzyłby w Europę z potężną siłą¹⁹.

Programy w ramach EPS i PW unikają integracji instytucjonalnej, a proponują integrację funkcjonalną, ale nie pełne członkostwo. W związku z obecną sytuacją wewnętrzną w UE, czyli kryzysem strefy euro, reformą procesu decyzyjnego w UE, wydaje się, że Komisja Europejska będzie kontynuować współpracę w wybranych obszarach na poziomie technicznym i sektorowym, którymi UE i państwa partnerskie są zainteresowane²⁰.

Program PW dąży do stworzenia niezbędnych warunków do przyspieszenia reform politycznych oraz bliższej integracji gospodarczej krajów wschodniego sąsiedztwa i Unii Europejskiej, ale czy UE jest w stanie wypracować wieloletnią koncepcję strategii wobec krajów regionu Kaukazu Południowego, uwzględniając specyficzne uwarunkowania geopolityczne, geostrategiczne i geoeconomiczne?

Kraje wschodniego sąsiedztwa są zbyt biedne i za mało atrakcyjne w porównaniu do innych potencjalnych partnerów UE (region peryferyjny), w związku z czym Unia ma komfort selektywnego zacieśniania relacji z poszczególnymi państwami, niezależnie od priorytetów PW (np. energia, migracja, przestępczość zorganizowana)²¹.

Podczas gdy Unia Europejska oferuje krajom PW obietnice i nie do końca określone perspektywy, Rosja proponuje konkretne korzyści. Kraje Kaukazu Południowego są ściślej powiązane handlowo z UE niż z Rosją. To jednak Rosja w okresie kryzysu gospodarczego uzyskała dominację inwestycyjną w sektorze energetycznym i w infrastrukturze. Wymierne korzyści, jakie Moskwa oferuje państwom sąsiedztwa, sprawiły, że jest ona w tym regionie skuteczniejsza niż UE. Unijna polityka zbyt często opiera się na założeniu, że kraje sąsiedztwa pragną upodobnić się do Unii i będą dążyć ku modelowi unijnemu. Najskuteczniejszym narzędziem poprawy wizerunku Unii Europejskiej w oczach krajów sąsiedztwa będzie liberalizacja jej polityki wizowej (polityka imigracji kontrolowanej)²².

Komisarz Štefan Füle zaznaczył, że „Partnerstwo Wschodnie znajduje się wciąż w bardzo wczesnej fazie rozwoju i że poszczególni partnerzy będą musieli pogodzić różne oczekiwania i cele. Z całą pewnością istnieją pewne rozbieżności między tym, czego oczekują partnerzy, a tym, co UE jest w stanie zaoferować. Jest tak np. w przypadku obaw niektórych państw członkowskich UE, dotyczących swobody przepływu osób. Mam wielką nadzieję, że UE będzie hojniejsza, jeżeli chodzi o warunki krótkoterminowej mobilności dla tych krajów, które podejmą poważne

¹⁹ B. Wojna, M. Gniazdowski, *Partnerstwo Wschodnie – raport otwarcia*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2009.

²⁰ R. Sadowski, *Pakiet Europejskiej Polityki Sąsiedztwa – wnioski dla wschodnich partnerów*, Ośrodek Studiów Wschodnich, Komentarze OSW nr 78/2012.

²¹ A. Balcer, *The Eastern Partnership in the Black Sea Region: towards a New Synergy*, Demos Europa, Centre for European Strategy, Warsaw 2011.

²² N. Popescu, A. Wilson, wyd. cyt., s. 79.

działania gwarantujące kontrolę ich granic zewnętrznych i spełnią inne warunki. Liberalizacja systemu wizowego jest bez wątplenia kwestią, która jednoczy wszystkich, niezależnie od ich zapatrywań politycznych, w krajach wschodniego sąsiedztwa i która może być elementem, za pomocą którego UE zdobędzie serca obywateli tych krajów”²³.

UE traktuje Kaukaz Południowy jako cały odrębny region. Jednak powinna unikać postrzegania krajów kaukaskich według jednego modelu, zwracając uwagę na specyfikę poszczególnych krajów, i skupić się na swoich relacjach bilateralnych z Armenią, Azerbejdżanem i Gruzją. Z drugiej strony UE powinna położyć większy nacisk na dobre zarządzanie i praworządność jako podstawy dotychczasowych programów i efektywnych reform (głównie instytucjonalnych), co niewątpliwie będzie sprzyjało rozwiązywaniu doraźnych problemów i wdrażaniu reform na szczeblu funkcjonalnym (sektorowym)²⁴.

Opinię tę potwierdza wypowiedź Reinholda Brendera, zastępcy przewodniczącego Departamentu Partnerstwa Wschodniego do spraw Stosunków Bilateralnych z Ukrainą, Mołdową, Białorusią i Południowym Kaukazem przy Europejskiej Służbie Działań Zewnętrznych (*European External Action Service*), który stwierdził, że PW powinno być programem elastycznym, uwzględniającym różnice pomiędzy trzema krajami kaukaskimi i proponującym im odpowiednie rozwiązania. UE wzmacnia stosunki dwustronne z krajami Kaukazu Południowego, ale to do nich należy decyzyja, jak daleko chcą pójść. UE sama z siebie nie narzuca reform krajom partnerskim. To te kraje mogą samodzielnie wprowadzać zmiany, które przybliżą je do UE²⁵.

Wydaje się, że Unia Europejska powoli zaczyna rozumieć te problemy, czego przykładem może być wspólny dokument Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Komitetu Społeczno-Ekonomicznego oraz Komitetu Regionów: „Wschodnie Partnerstwo: mapa drogowa do jesiennego szczytu 2013” (*Eastern Partnership: A Roadmap to the autumn 2013 Summit*) z dnia 15 maja 2012 r. Powyższy dokument roboczy odnosi się zarówno do bilateralnego, jak i multilateralnego aspektu PW. Wychodzi on z założenia, że im większy postęp w reformach i transformacji poczynią poszczególne kraje, tym większe wsparcie otrzymają od Unii Europejskiej (*zasada more for more*)²⁶.

---

²³ Š. Füle, Komisarz UE ds. rozszerzenia i polityki sąsiedztwa, *Unia Europejska a Europa Wschodnia: zbliżenie po kryzysie?*, Konferencja z okazji 20-lecia Ośrodka Studiów Wschodnich, Warszawa, 6.12. 2010 r.

²⁴ L. Delcour, H. Duhot, *Bringing South Caucasus closer to Europe: Achievements and Challenges in ENP Implementation*, College of Europe, Natolin Research Papers 03/2011.

²⁵ *Euro-Atlantic integration and the South Caucasus – How far, how deep, how fast?*, European Policy Centre Report 21.06.2012, http://www.epc.eu/events_rep_details.php?cat_id=6&pub_id=2795&year=2012, 25.11.2012.

²⁶ Joint Communication to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of The Regions, *Eastern Partnership: A Roadmap to the autumn 2013 Summit*, European Commission, Brussels, 15.5.2012, JOIN (2012) 13 final.

Literatura

- Balcer A., *The Eastern Partnership in the Black Sea Region: towards a New Synergy*, Demos Europa, Centre for European Strategy, Warsaw 2011.
- Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Black Sea Synergy – A New Regional Cooperation Initiative*, Brussels, 11.04.2007 COM (2007) 160, http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com07_160_pl.pdf.
- Cooperation and geopolitics in the Black Sea: prospects and challenges*, European Policy Centre Report 05.09.2012, http://www.epc.eu/events_rep_details.php?cat_id=6&pub_id=2908&year=2012.
- Delcour L., Duhot H., *Bringing South Caucasus closer to Europe: Achievements and Challenges in ENP Implementation*, College of Europe, Natolin Research Papers 03/2011.
- EU Strategy for the South Caucasus*, European Parliament, Committee on Foreign Affairs, 2009/2216(INI).
- Euro-Atlantic integration and the South Caucasus – How far, how deep, how fast?*, European Policy Centre Report 21.06.2012, http://www.epc.eu/events_rep_details.php?cat_id=6&pub_id=2795&year=2012.
- European Commission Directorate General Energy and Transport, http://ec.europa.eu/dgs/energy_transport/international/regional/caspian/energy_en.htm.
- European Neighbourhood and Partnership Instrument. Armenia. National Indicative Programme 2011-2013*, European Commission, External Relations Directorate General 2010.
- European Neighbourhood and Partnership Instrument. Azerbaijan. National Indicative Programme 2011-2013*, European Commission, External Relations Directorate General 2010.
- European Neighbourhood and Partnership Instrument. Georgia. National Indicative Programme 2011-2013*, European Commission, External Relations Directorate General 2010.
- Füle Š., Komisarz UE ds. rozszerzenia i polityki sąsiedztwa, *Unia Europejska a Europa Wschodnia: zbliżenie po kryzysie?*, Konferencja z okazji 20-lecia Ośrodka Studiów Wschodnich, Warszawa, 6.12.2010 r.
- IMF, <http://imf.org>.
- Joint Communication to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of The Regions, *Eastern Partnership: A Roadmap to the autumn 2013 Summit*, European Commission, Brussels, 15.5.2012, JOIN (2012) 13 final.
- Joint Declaration of the Warsaw Eastern Partnership Summit*, Warsaw, 29-30 September 2011, Council of the European Union, 14983/11. PRESSE 341.
- Ministerstwo Gospodarki, <http://www.mg.gov.pl>.
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych, <http://www.msz.gov.pl>.
- Northern Dimension partnerships in Public Health and Social Well-being*, http://www.ndphs.org/?about_ndphs.
- Popescu N., Wilson A., *Polityka Unii Europejskiej i Rosji wobec wspólnych sąsiadów*, Europejska Rada Spraw Zagranicznych, Fundacja im. Stefana Batorego, Londyn-Warszawa 2010.
- Priorytety polskiej polityki zagranicznej 2012-2016*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Warszawa, marzec 2012.
- Remarks of Commissioner Štefan Füle at the third meeting of the informal Information and Coordination Group of the Eastern Partnership (EaP) in Brussels, European Commission, MEMO/12/837.
- Sadowski R., *Pakiet Europejskiej Polityki Sąsiedztwa – wnioski dla wschodnich partnerów*, Ośrodek Studiów Wschodnich, Komentarze OSW nr 78/2012.
- Strategia UE dla Morza Czarnego*. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 20.01.2011 w sprawie strategii UE na rzecz regionu Morza Czarnego (2010/2087(INI)), P7_TA(2011)0025.
- Vademecum on Financing in the Frame of the Eastern Partnership*, European Commission External Relations Directorate General Directorate European Neighbourhood Policy, 24 September 2010, ENPI Info Centre, http://www.enpi-info.eu/maineast.php?id=20433&id_type=1.

Valasek T., *Economic crisis and the 'eastern partnership'*, Centre for European Reform, <http://centreforeuropeanreform.blogspot.com/2009/03/economic-crisis-and-eastern-partnership.html>.

Wojna B., *Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa: nowe programy na lata 2011–2013*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Bulletin of 12 March 2010, no. 42 (650).

Wojna B., Gniazdowski M., *Partnerstwo Wschodnie – raport otwarcia*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2009.

THE EUROPEAN UNION POLICY TOWARDS THE COUNTRIES OF THE SOUTH CAUCASUS REGION IN THE CONTEXT OF THE GLOBAL FINANCIAL CRISIS

Summary: The European Union policy towards the countries of the South Caucasus region is an example of lack of a long-term concept towards the countries of the post-Soviet area. The EU has not developed any long-term comprehensive strategy towards the South Caucasus countries, so far. The objectives and assumptions of the European Neighbourhood Policy and the Eastern Partnership have not been prepared for the global economic crisis. The previous European support in the framework of the Eastern Partnership is based mainly on sectoral assistance (functional not institutional integration). While the EU offers promises and not clear perspectives for the countries of the eastern neighbourhood, Russia proposes considerable benefits. Within the financial crisis period it gained an investment domination in energetic sector and infrastructure.

Keywords: South Caucasus, global financial crisis, Eastern Partnership.